

Ahval, 11 Mart 2019

Doğru bir sözü yanlış zamanda söyleyince yapılan doğru mu yoksa yanlış mı sayılır? İnsan görüşlerini yalnız konuşarak ve yazarak mı açıklar, yoksa beden dili ile ima yolu ile hatta susarak, farklı konulara geçerek ve kimilerini görmezlikten gelerek de mi?

Baskının, keyfiliğin ve en kötüsü, acımasızlığın olağanlaştığı çevrem bana dar geliyor. En acısı, empati eksikliği. Geçmişte de yaşandı yaşananlar. Tarihte vahşet çok yaşandı.

Bu gidişe seyirci kalanların kalabalıklar oluşturdukları da biliniyor. Böyle bir ortamda “bazı doğruları”, doğru da olsalar, söylenmesi bana ters geliyor! Bir iki örnek derdimi anlatmama yardımcı olabilir.

Diyelim, mahallenin ızbandut kabadayısı bir çocuğu sokağın orta yerinde dövmekte. Çocuk cılız, çaresiz, çürük içinde, ayakta duracak hali kalmamış.

Kimileri “yapma, etme!” derken, demesi gerekirken, Doğrucu Davut, “ama bu çocuk geçenlerde manavdan iki elma aşırmıştı, ayrıca yalancının biridir” dediğini düşünün.

Söylenen doğrudur, çocuğun kusurları vardır, hatta cezayı da hak etmiştir. Ayrıca Davut “çocuğu döv” de demiyor, sadece bir gerçeği dile getiriyor.

Çocuk gerçekten hırsız ve yalancıdır. Ama o doğru sözü o anda söylemek, kabadayıya karşı çıkmama anlamını da taşır. “Ama o da…” gibi bir söz öyle anlaşabilir. Dayağa son vermek yerine “doğruyu söylemek” yersiz ve yanlış olabilir.

Son zamanlarda, gelişmeleri izledikçe 1942 yılında çevremin nasıl olduğu geliyor aklıma. Gayrimüslim azınlıklar Varlık Vergisi’ni yaşıyordu. İnsanların servetlerine el konuluyor, mezatlarda evleri, hatta döşekleri elden çıkarılıyor, erkekler trenlere konulup sürgüne gönderiliyordu.

Geri gelip gelmeyecekleri pek belli değildi. Eşleri ve çocuklar çaresiz bakınıyor, ağlayacak mecalleri bile kalmamış, şoktaydılar.

Ve birden komşu çok doğru bir şey söyler: “Ama siz de daha yirmi yıl önce, Yunan ordusu İzmir’e çıktığında balkonunuza Yunan bayrağı asmıştınız.”

Çok doğru bir söz. Birileri gerçekten öyle yapmıştı. Ama o sözün o an söylenmesi yapılan insan hakları ihlallerini “haklı çıkarmak”, en azından “açıklamak”, “anlam vermek”, yani “anlaşılır kılmak” ve “normal göstermek” anlamı taşımıyor mu?

Bir iki kişinin Yunan bayrağı asması “herkese” yapılanları haklı mı çıkarıyor? Sebep ve mazeret diye sunulan aslında bahane değil midir? O an söylenmesi gereken “soykırıma son veriniz” sözü

değil miydi? Doğru sözü yanlış zamanda söylemek ile buna benzer durumları kastediyorum. O komşu o gün en azından susabilirdi diye hayıflanıyorum.

Hitler, Yahudileri, ayırım yapmadan kamplara sürerken, “kapitalist ve sömürücü Yahudiler” söylemi - ki böyleleri tabii ki vardı - soykırıma destek değil miydi? Yahudilerin “kusurlarını” o anda hatırlamanın anlamı özeldi, söylenenlerin ötesinde bir anlamı vardı. Böyle durumlarda “bazı doğruların” söylenmesi hiç de masum bir tercih değildir.

Söylenenler doğru olabilir, kesin yanlış olan yapılanlardı. Yanlışlara kapıyı açan ise söylenenlerdi. Yani zamanlama yanlıştı.

Doğrular söylenmeli, her şey gün ışığına çıkarılmalı! Kulağa ne kadar hoş geliyor ve haklı çalınıyor! Ama her sözün - ve suskunluğun, unutkanlığın da – etkileri ve sonuçları da göz önüne alınmalı. Kimi zaman ima yolu ile söylenenler vardır, dolaylı ifade vardır ve bu sözler genellikle “Ama…” diye başlar.

Farklı, birbiriyle doğrudan ilişkili olmayan olayları ve davranışları harmanlayarak bir arada ele almak, bu demagojik davranış, her hukuksuzluğu geçerli kılabilir. Böyle durumlarda, hak, hukuk ve adalet tabii ki söz konusu olmaz.

Elma çalan çocuk dövülürken, bayrak asan birinin davranışı bütün soydaşlarının bütün mallarına el konulmasına neden olurken ve sömürücü bir Yahudi varmış diye hepsi yok edilirken, “ama onlar da …” deniliyorsa, eskiden yaşanmış kâbuslar yeniden canlanıyor demektir. Bu empati eksikliği de umutsuzluk nedeni oluyor.

Sonra, on yıllar geçecek, olan olmuş olacak, acıları çektirenler kötülükleriyle kalacak, sürülenler acılarını torunlarına korkutucu hikâyeler anlatırcasına aktaracak.

Aydınlar, araştırmacılar, insan hakları savunucuları bu konuları ele alacak, kimileri anlamlı ve çarpıcı köşe yazıları yazacak, kimileri konferanslarda gerçekleri açıklayacak, gençler bu konularda doktora çalışmaları yapacak, hocaları öğrencileriyle, toplum ise geçmişimizle yüzleşiyoruz diye kıvanç duyacak.

Ama on yıllar geçtikten sonra olacak bütün bunlar. Başka bir zamanda. Olan olduktan sonra. Şimdiki susma zamanında değil veya “ama onlar da…” dendiği zamanda değil, çok sonraları, konuşma zamanında yükselecek “yapılan doğru değildi” haykırışı.

Kimileri susmak, kusur aramak ve “ama onlar da…” diye başlayan cümleler kurma süreçlerini yaşarken ben yanlış bir zamanlama görüyorum. Yanlış “timing” bir savunma mekanizması da olabilir diye düşünüyorum. Hitler kampanyasını yürütürken, ona karşı çıkmak yerine, Yahudilerin “kusurlarını” hatırlatmak daha sakıncasızdı kuşkusuz.

Üç bin yıl önce yazılmış bir metinden birkaç cümle:

“Her şeyin mevsimi, göklerin altındaki her olayın zamanı vardır. Doğmanın zamanı var, ölmenin zamanı var. Dikmenin zamanı var, sökmenin zamanı var. Öldürmenin zamanı var, şifa vermenin zamanı var. Yıkmanın zamanı var, yapmanın zamanı var. Ağlamanın zamanı var, gülmenin zamanı var. Yas tutmanın zamanı var, oynamanın zamanı var. Taş atmanın zamanı var, taş toplamanın zamanı var. Kucaklaşmanın zamanı var, kucaklaşmamanın zamanı var. Susmanın zamanı var, konuşmanın zamanı var. Sevmenin zamanı var, nefret etmenin zamanı var. Savaşın zamanı var, barışın zamanı var.”

Her birimizin zamanı farklı galiba. Kimimiz konuşmak, sevmek veya susmak zamanındayken, kimileri nefret etmek ve taş atmak zamanında.

Yanlış anlaşılmasın: Derdim geçmişteki Rumlar veya Yahudiler değildir. Bugünkü insanlardır. Bugün benzer durumlarla karşı karşıya bulunan Kürtlerdir örneğin, siyasi iktidara muhalif aydınlardır, rejime karşı olan bireylerdir.

“Ama bunlar da…” diye diye, birey hakları görmezlikten gelinerek, bir grubun içine konularak, terörist, vatan haini gibi sıfatlarla süründürülenlerdir. Aynen eskiden yapılmış olduğu gibi.

Bugün, “ama”sız olarak bunlardan yana olmayanlar, dönemin özünü anlamamış, tabuları

besleyerek döneme karşı çıkmayanlardır.

Ahval